

Analyysi vaalipiiri uudistuksen vaikutuksista vuoden 2015 eduskuntavaalien tulokseen

ANNU PERÄLÄ

Johdanto

Päätös Itä-Suomen alueen vaalipiirin yhdistämisestä lyötiin lukkoon maalikuussa 2012 Jyrki Kataisen hallituksen toimesta. Kataisen hallituksen kuuluneiden puolueiden puheenjohtajat – eli Katainen (kok.), Jutta Urpilainen (sd.), Paavo Arhinmäki (vas.), Ville Niinistö (vihr.), Stefan Wallin (rkp.) ja Päivi Räsänen (kd.) – sopivat vaalipiiri uudistuksesta keskenään ilman parlamentaarista valmistelua. Vuoden 2015 eduskuntavaalit olivat ensimmäiset uuden vaalipiiriin mukaisesti toimitetut vaalit. (Ks. Oikeusministeriö 2012, 2; HE 123/2012 vp.)

Uudistuksen myötä Kymen vaalipiiri ja Etelä-Savon vaalipiiri yhdistyivät Kaakkois-Suomen vaalipiiriksi. Kymen vaalipiiri erosi muista yhdistyvistä vaalipiireistä siinä, että se koostui jo valmiiksi kahdesta maakunnasta: Kymenlaaksosta (179 858 asukasta) ja Etelä-Karjalasta (131 764 asukasta). Kymen vaalipiiristä valittiin vuonna 2011 eduskuntaan 12 edustajaa, ja Etelä-Savon vaalipiiristä (151 562 asukasta) kuusi edustajaa. Uudessa Kaakkois-Suomen vaalipiirissä paikkoja oli tarjolla yksi vähemmän, yhteensä 17. (Maakuntien väkiluvut Tilastokeskuksen vuoden 2014 tietojen mukaan, ks. Tilastokeskus 2015.)

Pohjois-Karjalan ja Pohjois-Savon vaalipiirit yhdistyivät Savo-Karjalan vaalipiiriksi. Pohjois-Savosta (248 407 asukasta) edustajia valittiin vuoden 2011 vaaleissa yhdeksän, ja Pohjois-Karjalasta (165 258 asukasta) kuusi. Yhdistyneestä Savo-Karjalan vaalipiiristä valittiin eduskuntaan 16 edustajaa, mikä tarkoitti yhtä ylimääräistä lisäpaikkaa alueelle. (Ks. Tilastokeskus 2015.)

Tässä katsauksessa tarkastelen sitä, mikä vaikutus toteutetulla vaalipiiri uudistuksella oli poliittisen suhteellisuuden toteutumiseen ja alueelliseen edustavuuteen vuoden 2015 eduskuntavaaleissa. Poliittisella suhteellisuudella tarkoitetaan sitä, että puolue saa edustajanpaikkoja samassa suhteessa kuin se on saanut ääniä. Alueellisella suhteellisuudella tarkoitetaan sitä, että eduskuntaan valittujen edustajien joukossa olisi eri maantieteellisiltä alueilta tulevia henkilöitä samassa suhteessa kuin näillä alueilla on asukkaita. Ajatuksena on, että eri alueiden intressit tulevat näin edustetuksi.

Poliittinen suhteellisuus toteutuu sitä paremmin, mitä suuremmissa vaalipiireissä vaalit toimitetaan. Suuri vaalipiiri laskee piilevää äänikynnystä, eli sitä osuutta äänistä joka puolueen on saatava saadakseen ensimmäisen edustajansa läpi. Suuremmissa vaalipiireissä useammalla puolueella on mahdollisuus saada edustajia läpi, eivätkä suuret puolueet ole yhtä etuoikeutetussa asemassa kuin pienemmissä piireissä. Pienissä vaalipiireissä, joissa keskikokoisilla ja pienillä puolueilla on vaikeuksia saada lainkaan edustajia, suurien puolueiden yliedustus korostuu. (Manninen 2008, 25.) Huomattavaa onkin, että vaalipiirin koolla on todistettu olevan suurempi merkitys vaalituloksen kannalta kuin eri laskentamenetelmillä (Taagepera ja Laakso 1980).

Poliittisen suhteellisuuden näkökulmasta Suomessa tulisi siis pyrkiä mahdollisimman suuriin ja keskenään samankokoisiin vaalipiireihin. Pelkän poliittisen suhteellisuuden toteutumisen näkökulmasta parhaana mallina voitaisiin pitää yhtä, koko Manner-Suomen kattavaa vaalipiiriä. Tosin tällöin hyvin todennäköistä olisi se, että valitut edustajat

tulisivat suurista asutuskeskuksista, ja alueellinen edustavuus kärisi.

Suomalaisessa vaalijärjestelmässä painotetaan alueellista edustavuutta. Alueellisen edustavuuden toteutumiseksi Suomi on jaettu useaan, keskenään erikokoiseen vaalipiiriin. Kyseinen järjestelmä haastaa poliittisen suhteellisuuden toteutumisen kahdella tavalla. Ensinnäkin poliittinen suhteellisuus toteutuu pikemmin vaalipiirikohtaisesti kuin valtakunnallisesti. Jokaisessa vaalipiirissä toimitetaan ikään kuin oma vaalinsa, jonka äänten laskenta on täysin riippumaton valtakunnallisesta tuloksesta. (Borg 2013, 40.) Toiseksi poliittinen suhteellisuus toteutuu vaihtelevasti eri vaalipiireissä. Suurimmassa, Uudenmaan vaalipiirissä piilevä äänikynnys on hivenen alle kolmen prosentin luokkaa, keskikokoisissa vaalipiireissä se on noin viiden–seitsemän prosentin luokkaa, ja pienimmässä vaalipiireissä kymmenen tai yli (vuoden 2012 väestönlaskentatilanteen mukaan, ks. HE 123/2012 vp, 4).

Analyysin ensimmäisessä osassa tarkastelen poliittisen suhteellisuuden toteutumista. Vertaan vaalipiirien toteutuneita tuloksia vanhojen vaalipiirien laskennalliseen tulokseen. Vanhojen vaalipiirien laskennallinen tulos on laskettu vanhan vaalipiirin alueella toteutuneen tuloksen mukaan. Jokaiselle puolueelle on laskettu vertailuvuot d'Hondtin laskentatavan mukaan, ja määritetty kuinka monta paikkaa mikäkin puolue olisi saanut, mikäli vaalit olisi toimitettu vanhan vaalipiiriin mukaisesti.

Huomattavaa on kuitenkin se, että vanhojen vaalipiirien laskennalliseen tulokseen liittyy suuria epävarmuustekijöitä, sillä äänestäminen on tapahtunut nimenomaan uuden vaalipiirin kontekstissa. Vaaliuudistus hyödyttää etenkin keskikokoisia ja pieniä puolueita. Strategisen äänestämisen näkökulmasta keskikokoisten ja pienten puolueiden äänestäminen onkin aiempaa mielekkäämpää. Vanhoissa, korkean äänikynnyksen vaalipiireissä pienille ja keskikokoisille puolueille annetut äänet menevät helposti niin sanotusti ”hukkaan”. Todennäköisesti osa pienempiä puolueita äänestäneistä olisi joko jättänyt äänestämättä tai äänestänyt jotakin toista puoluetta, mikäli vaalit olisi toimitettu vanhan vaalipiiriin mukaan. (Borg ja Paloheimo 2009, 247.) Uuden vaaliuudistuksen toteutuneen vaalituloksen ja vanhojen vaalipiirien laskennallisen tuloksen vertaileminen osoittaa kuitenkin, mikä vaikutus vaaliuudistuksella oli poliittisen suhteellisuuden toteutumiseen.

Analyysin toisessa osassa tarkastelen sitä, miten edustajanpaikat jakaantuivat alueellisesti uusien vaalipiirien sisällä. Alueellisen edustavuuden osalta tarkastelen myös sitä, kuinka valmiita äänestäjät olivat äänestämään toisen maakunnan ehdokkaita. Käyn läpi, kuinka paljon annetuista äänistä siirtyi yli maakuntarajojen ja millaiset ehdokkaat kykenivät keräämään suhteellisesti eniten naapurimaakunnan ääniä. Äänten alueelliset siirtymät on laskettu niin, että olen käynyt läpi kaikki ehdokkaat ja luokitellut heidät heidän kotipaikkansa mukaan jonkin maakunnan ehdokkaaksi. Vaaliuudistuksessa oli yhteensä kahdeksan pienpuolueen edustajaa, joiden syntymä- tai kotipaikkaa ei ollut mahdollista jäljittää sen vaaliuudistuksen alueelle, josta ehdokas pyrki eduskuntaan¹. Heidät on kuitenkin laskettu sen maakunnan ehdokkaaksi, josta he saivat suurimman osan äänistään. Tämän jälkeen olen käynyt läpi jokaisen ehdokkaan kunnan ja kaupunkikohtaiset äänet ja laskenut, miten monta ääntä kukin ehdokas sai kotimaakuntansa ulkopuolelta.

Poliittinen suhteellisuus

Taulukkoihin 1. ja 2. on koottu puolueiden kokonaisäänimäärät ja ääntenosuus Kaakkois-Suomen ja Savo-Karjalan vaaliuudistuksessa. Taulukoissa 3. ja 4. on esitetty, kuinka poliittinen suhteellisuus toteutui uusissa vaaliuudistuksessa ja miten poliittinen suhteellisuus olisi toteutunut, jos äänet olisi laskettu vanhan vaaliuudistuksen mukaisesti. Taulukkoon on laskettu ns. edustuskerroin (*advantage ratio*) ilmentämään poliittisen suhteellisuuden toteutumista (taulukoissa sarake ”e-kerroin”). Edustuskerroin on laskettu jakamalla puolueen osuus edustajanpaikoista puolueen äänten osuudella. Kertoimen vaihteluväli on nollan ja äärettömän välissä, mutta kerroin saa vain harvoin arvon, joka on yli kahden. Mikäli kerroin saa arvon yksi, puolueen äänten ja paikkojen osuus käyvät yksiin. Mitä enemmän kerroin menee yli yhden, sitä yliedustetumpi puolue on ja mitä lähemmäs nollaa kerroin käy, sitä aliedustetumpi puolue on. (Taagepera ja Laakso 1980, 425–426.) Vertailen ensin Kaakkois-Suomen vaaliuudistuksen tulosta Kymen vaaliuudistuksen ja Etelä-Savon vaaliuudistuksen laskennallisiin tuloksiin. Tämän jälkeen vertaan Savo-Karjalan toteutuneita tuloksia Pohjois-Savon ja Pohjois-Karjalan laskennallisiin tuloksiin.

Taulukko 1: Puolueiden saamat äänimäärät ja ääntenosuus Kaakkois-Suomen vaalipiirissä

Puolue	Äänestysalue	Äänet*	Muutos (2011)	Paikat	Osuus äänistä (%)
Keskusta	Koko vaalipiiri	61 794	+10 978	5 (+1)	25,2
	Kymi	35 381	+69 04		21,5
	Etelä-Savo	26 413	+40 74		32,5
SDP	Koko vaalipiiri	54 604	-6 924	4 (-2)	22,2
	Kymi	37 852	-3 692		23,0
	Etelä-Savo	16 752	-3 232		20,6
Perussuomalaiset	Koko vaalipiiri	51 707	-4 757	4 (-)	21,1
	Kymi	37 236	-2 121		22,7
	Etelä-Savo	14 471	-2 636		17,8
Kokoomus	Koko vaalipiiri	38 947	-3 236	3 (-)	15,9
	Kymi	27 910	-2 484		17,0
	Etelä-Savo	11 037	-752		13,6
Vihreät	Koko vaalipiiri	15 664	+2 655	1 (+1)	6,4
	Kymi	9 681	+2 592		5,9
	Etelä-Savo	5 983	+63		7,4
Kristillisdemokraatit	Koko vaalipiiri	11 056	-3 814	0 (-1)	4,5
	Kymi	7 511	-3 603		4,6
	Etelä-Savo	3 545	-211		4,4
Vasemmistoliitto	Koko vaalipiiri	7 336	-4 229	0 (-)	3,0
	Kymi	5 335	-4 376		3,2
	Etelä-Savo	2 001	+147		2,5
Muut puolueet	Koko vaalipiiri	4 437	+2 338	0 (-)	1,8
	Kymi	3 452	+2 036		2,1
	Etelä-Savo	9 85	+302		1,2
Yhteensä	Koko vaalipiiri	254 545		Yht. 17	
	Kymi	164 358			
	Etelä-Savo	81 187			

* Äänestysprosentti 66,0 % (Vuonna 2011: Kymen vaalipiiri 67,4 % ja Etelä-Savo 65,5 %)

Taulukko 2. Puolueiden saamat äänimäärät ja ääntenosuus Savo-Karjalan vaalipiirissä

Puolue	Äänestysalue	Äänet*	Muutos (2011)	Paikat	Osuus äänistä (%)
Keskusta	Koko vaalipiiri	70 573	+14 398	6 (+1)	32,5
	Pohjois-Savo	42 264	+8 902		32,3
	Pohjois-Karjala	28 309	+5 496		32,9
Perussuomalaiset	Koko vaalipiiri	42 696	-4 794	3 (-)	19,7
	Pohjois-Savo	24 096	-3 231		18,4
	Pohjois-Karjala	18 600	-1 563		21,6
SDP	Koko vaalipiiri	34 629	-12 472	2 (-2)	16,0
	Pohjois-Savo	19 377	-4 703		14,8
	Pohjois-Karjala	15 252	-7 769		17,7
Kokoomus	Koko vaalipiiri	24 980	-5 731	2 (-)	11,5
	Pohjois-Savo	16 821	-4 740		12,8
	Pohjois-Karjala	8 159	-991		9,5
Vihreät	Koko vaalipiiri	14 599	+2 672	1 (+1)	6,7
	Pohjois-Savo	8 339	+1 133		6,4
	Pohjois-Karjala	6 260	+1 539		7,3
Kristillisdemokraatit	Koko vaalipiiri	13 578	+5 957	1 (+1)	6,3
	Pohjois-Savo	9 282	+4 142		7,1
	Pohjois-Karjala	4 296	+1 815		5,0
Vasemmistoliitto	Koko vaalipiiri	12 750	-1 998	1 (-)	5,9
	Pohjois-Savo	8 847	-2 245		6,8
	Pohjois-Karjala	3 903	+247		4,5
Muut puolueet	Koko vaalipiiri	3 075	+294	0 (-)	1,4
	Pohjois-Savo	1 886	+285		1,4
	Pohjois-Karjala	1 189	+9		1,4
Yhteensä	Koko vaalipiiri	216 880		Yht. 16	
	Pohjois-Savo	130 912			
	Pohjois-Karjala	85 968			

* Äänestysprosentti 65,5 % (Vuonna 2011: P-Savo 66,3 % ja P-Karjala 65,7 %)

Vain vähän paikkamuutoksia Kaakkois-Suomessa

Kuten taulukosta 3. huomataan, vaaliuudistuksella oli vain maltillisia vaikutuksia vaalitulokseen Kaakkois-Suomessa. Vanha Kymen vaaliupiiri oli jo alkujaan suurehko vaaliupiiri verrattuna muihin yhdistyviin vaaliupireihin, minkä johdosta poliittinen suhteellisuus toteutui Kymen vaaliupiirissä muita Itä-Suomen vanhoja vaaliupirejä paremmin. Vanhasa Kymen vaaliupiirissä todellinen äänikynnys (tai empiirinen äänikynnys), eli se osuus äänistä, jolla puolue sai viimeisen paikan, olisi ollut 5,9 prosenttia. Sen sijaan pienemmän Etelä-Savon vaaliupiirin osalta vaaliuudistus edisti poliittisen suhteellisuuden toteutumista. Vanhassa Etelä-Savon vaaliupiirissä, josta valitaan vain kuusi edustajaa, keskusta olisi ollut yliedustettuna valituissa edustajissa: vajaalla kolmanneksen kannatuksella se olisi saanut puolet jaossa olleista edustajanpaikoista. Etelä-Savon todellinen äänikynnys olisi ollut korkea, 13,6 prosenttia.

Paikkamääräisesti vaaliuudistuksen ainoa suoranainen häviö oli keskusta, joka olisi saanut toteutuneen viiden edustajan sijaan kuusi edustajaa. Kokoomuksen ja perussuomalaisten edustajanpaikkojen lukumäärät olisivat pysyneet samoina myös vanhalla vaaliupiirijaolla. Myös SDP:n edustajanpaikat olisivat pysyneet samoina molemmilla vaaliupiirijaolla: SDP olisi menettänyt kaksi edustajanpaikkaa myös vanhalla vaaliupiirijaolla, vaikka sen kannatus

laskikin vain 2,1 prosenttiyksikköä edellisistä vaaleista. Tosin huomattavaa on, että Kymen vaaliupiirissä SDP olisi hävinnyt viimeisen läpimienijän paikan vihreille, jotka olisivat siis vanhalla vaaliupiirijaolla saaneet edustajansa läpi. Vihreiden läpimienijän edustajan vertailuluku olisi ollut 9 681, ja SDP:n neljänneksi eniten ääniä saaneen edustajan 9 463.

Vihreiden äänimäärä kasvoi edellisiin vaaleihin verrattuna 1,7 prosenttiyksikköllä ollen 5,9 prosenttia vanhan Kymen vaaliupiirin alueella. Suhteutettuna vihreiden 2000-luvun vaalikannatuksen kehitykseen kasvu oli merkittävä². Onkin oletettavaa, että vaaliuudistus kasvatti vihreiden äänimäärää. Toisaalta vaaliuudistus ei mitenkään automaattisesti nostanut keskikokoisten ja pienten puolueiden suosiota: vasemmistoliiton kannatus laski molemmissa uusissa vaaliupireissä ja kristillisdemokraattien Kaakkois-Suomessa. Vihreiden tapauksessa on myös huomioitava se, että vihreiden läpimennyt edustaja oli eteläsavolainen Heli Järvinen, joka sai reilut 700 ääntä (20,5 % kaikista äänistään) Kymen vaaliupiirin alueelta.

Kaakkois-Suomen vaaliupiirin toteutunutta vaalitulosta ja vanhojen vaaliupiirien laskennallista tulosta vertaillen on myös muistettava, että Kaakkois-Suomen vaaliupiiristä valittiin yksi edustaja vähemmän kuin vanhoista vaaliupireistä yhteensä. Vanhan Kymen vaaliupiirin viimeinen läpimienijä olisi ollut vihreät, ja Etelä-Savon vaaliupiirin keskusta.

Taulukko 3. Poliittisen suhteellisuuden toteutuminen uudessa Kaakkois-Suomen vaaliupiirissä ja vanhoissa vaaliupireissä

Kaakkois-Suomi	Äänet (%)	Paikat (lkkm)	Paikat (%)	E-kerroin	Kymi	Äänet (%)	Paikat (lkkm)	Paikat (%)	E-kerroin	Etelä-Savo	Äänet (%)	Paikat (lkkm)	Paikat (%)	E-kerroin
Kesk.	25,1	5	29,4	1,17	Kesk.	21,5	3	25	1,16	Kesk.	32,5	3	50	1,54
SDP	22,2	4	23,5	1,06	SDP	23,0	3	25	1,09	SDP	20,6	1	16,7	0,81
PS	21,1	4	23,5	1,11	PS	22,7	3	25	1,10	PS	17,8	1	16,7	0,94
Kok.	15,9	3	17,6	1,11	Kok.	17,0	2	16,7	0,98	Kok.	13,6	1	16,7	1,23
Vihr.	6,4	1	5,9	0,92	Vihr.	5,9	1	8,3	1,41	Vihr.	7,4	0	0	0
KD	4,5	0	0	0	KD	4,6	0	0	0	KD	4,4	0	0	0
Vas.	3,0	0	0	0	Vas.	3,2	0	0	0	Vas.	2,5	0	0	0
Muut	1,8	0	0	0	Muut	2,1	0	0	0	Muut	1,2	0	0	0
Yht.		17					12					6		

Isot antavat tilaa pienemmilleen Savo-Karjalassa

Kuten taulukosta 4. huomataan, Savo-Karjalassa vaalipiiri uudistus edisti poliittisen suhteellisuuden toteutumista. Erityisesti keskusta olisi ollut yliedustettuna sekä Pohjois-Savossa että Pohjois-Karjalassa. Vajaan kolmanneksen kannatuksellaan se oli saanut Pohjois-Savossa 44,4 prosenttia edustajanpaikoista ja Pohjois-Karjalassa 50 prosenttia. Myös vanhojen vaalipiirien reaaliset äänikynnykset olisivat jääneet korkeiksi: Pohjois-Savossa 12,8 prosenttiin ja Pohjois-Karjalassa 17,7 prosenttiin.

Ilman vaalipiiri uudistusta Pohjois-Savon ja Pohjois-Karjalan edustajanpaikat olisi jaettu suurten puolueiden kesken. Vanhojen vaalipiirien yhteenlasketut 15 kansanedustajanpaikkaa olisivat menneet yhtä edustajanpaikkaa lukuun ottamatta keskustalle, perussuomalaisille ja SDP:lle, jotka olisivat kaikki saaneet yhden lisäpaikan toteutuneisiin tuloksiin nähden. Keskusta olisi saanut Savo-Karjalan alueen 15 edustajanpaikasta lähes puolet, eli seitsemän kansanedustajan paikkaa. Perussuomalaiset ja SDP olisivat ottaneet yhteensä seitsemän paikkaa. Vaalipiirien 15. paikka olisi mennyt kokoomukselle, joka lukeutuu Savo-Karjalan alueella keskikokoisten puolueiden joukkoon. Neljästä valtakunnallisesti suuresta puolueesta kokoomus olikin ainoa vaalipiiri uudistuksesta kokonaisuudessa hyötynyt puolue.

Ilman vaalipiiri uudistusta se olisi jäänyt kokonaan ilman Pohjois-Karjalan edustusta.

Uusi Savo-Karjalan vaalipiiri oli siis suosiollinen pienemmille puolueille. Vanhalla vaalipiirijaolla niin vihreät, vasemmistoliitto kuin kristilliset olisivat jääneet ilman edustajanpaikkaa. Vasemmistoliitolla oli jo ennestään kansanedustaja Pohjois-Savosta, mutta koska puolueen kannatus laski yli 2 000 äänellä, se ei olisi saanut läpi yhtään kansanedustajaa ilman vaalipiiri uudistusta. Kristillisdemokraattien eniten ääniä saanut ehdokas olisi ollut ensimmäinen Pohjois-Savon vaalipiirissä eduskunnan ulkopuolelle jäänyt henkilö. Tosin vertaillen vanhojen vaalipiirien laskennallisia tuloksia toteutuneeseen tulokseen täytyy muistaa, että Savo-Karjalan vaalipiirissä oli jaossa yksi paikka aikaisempaa enemmän. Pohjois-Savon viimeinen läpimenijä olisi ollut kristilliset, ja Pohjois-Karjalan kokoomus.

Alueellinen edustavuus

Alueellisen edustavuuden arvaamattomuus

Savo-Karjalan vaalipiirin edustajanpaikat jakaantuvat hyvin suoraviivaisesti Pohjois-Savon ja Pohjois-Karjalan kesken. Taulukkoon 5. on laskettu se, mikä verran ääniä pohjoissavolaiset ja pohjoiskarjalaiset ehdokkaat saivat yhteensä. Luvut on saatu siten,

Taulukko 4. Poliittisen suhteellisuuden toteutuminen uudessa Savo-Karjalan vaalipiirissä ja vanhoissa vaalipiireissä

Savo-Karjala	Äänet (%)	Paikat (lkm)	Paikat (%)	E-Kerroin	Pohjois-Savo	Äänet (%)	Paikat (lkm)	Paikat (%)	E-Kerroin	Pohjois-Karjala	Äänet (%)	Paikat (lkm)	Paikat (%)	E-Kerroin
Kesk.	32,5	6	37,5	1,15	Kesk.	32,3	4	44,4	1,37	Kesk.	32,9	3	50	1,52
PS	19,7	3	18,8	0,95	PS	18,4	2	22,2	1,21	PS	21,6	2	33,3	1,54
SDP	16,9	2	12,5	0,74	SDP	14,8	2	22,2	1,50	SDP	17,7	1	16,6	0,94
Kok.	11,5	2	12,5	1,09	Kok.	12,8	1	11,1	0,87	Kok.	9,5	0	0	0
Vihr.	6,7	1	6,3	0,94	Vihr.	6,4	0	0	0	Vihr.	7,3	0	0	0
KD	6,3	1	6,3	1	KD	7,1	0	0	0	KD	5,0	0	0	0
Vas.	5,9	1	6,3	1,07	Vas.	6,8	0	0	0	Vas.	4,5	0	0	0
Muut	1,4	0	0	0	Muut	1,4	0	0	0	Muut	1,4	0	0	0
Yht.		16					9					6		

että kummankin maakunnan kaupungeissa ja kunnissa annetut äänet on laskettu yhteen, jonka jälkeen niistä on vähennetty ne äänet, jotka annettiin toisen maakunnan ehdokkaille. Lopuksi lukuun on vielä lisätty ne äänet, jotka maakunnan ehdokkaat saivat toisen maakunnan puolelta. Kuten taulukosta huomataan, äänten nettosiirtymät olivat pieniä: pohjoissavolaiset äänestäjät muodostivat 60,4 prosenttia äänestäneistä ja pohjoissavolaiset ehdokkaat saivat 59,4 prosenttia äänistä – pohjoiskarjalaisten kohdalla kyseiset luvut olivat 39,6 prosenttia ja 40,4 prosenttia. Vaalipiirin 16 paikkaa jakaantuivat alueellisen voimatasapainon mukaisesti niin, että Pohjois-Savoon meni kymmenen edustajanpaikkaa (62,5 %) ja Pohjois-Karjalaan kuusi paikkaa (37,5 %). Savo-Karjalan vaalipiiriin lisäpaikka meni siis suuriväkisemmälle Pohjois-Savolle.

Yhdistelmävaalipiireissä edustajanpaikkojen voidaan siis lähtökohtaisesti olettaa jakautuvan maakuntien välisen voimatasapainon mukaan, sillä äänten nettosiirtymät yli maakuntarajojen ovat hyvin pieniä. Minkäänlainen automaatio paikkojen jakaantuminen alueellisen voimatasapainon mukaan ei kuitenkaan ole. Avoimessa listavaalissa äänestäjät päättävät edustajien keskinäisestä järjestyksestä kunkin puolueen listalla. Pienetkin erot äänten jakautumisessa ehdokkaiden kesken voivat johtaa erilaisiin tuloksiin alueellisen edustavuuden näkökulmasta. Alueellinen tasapaino olisi voinut kiepsahtaa myös Savo-Karjalan vaalipiirissä kumman tahansa maakunnan eduksi vain reilulla 100 äänellä. SDP:n pohjoissavolainen Tuula Väättäinen olisi noussut pohjoiskarjalaisen Riitta Myllerin ohi 128:llä äänellä, ja keskustan pohjoiskarjalainen Eero Reijonen olisi noussut pohjoissavolaisen Markku Rossin ohi 135:llä äänellä. Selvästi kauempaan läpimenoista oli kulu-

neella kaudella varapuhemiehenä toiminut kokouksen Pekka Ravi, joka jäi 670 äänen päähän kahdesta läpimenneestä pohjoissavolaisesta. Ravi menetti vajaat 2 400 ääntä edellisvaaleihin verrattuna.

Uusi Kaakkois-Suomen vaalipiiri osoittautui mielenkiintoiseksi tapaukseksi alueellisen edustavuuden näkökulmasta. Ennakoarvioissa ennustettiin, että vanhoista vaalipiireistä pienempi, eli Etelä-Savon vaalipiiri, kärsisi vaalipiiriuidistuksesta (YLE uutiset 27.2.2015). Arvio vaikuttaa ilmeiseltä, jos vaalipiirien kokoa verrataan toisiinsa: Kymen vaalipiirin alueelta annetut äänet muodostavat 66,9 prosenttia kaikista annetuista äänistä, ja Etelä-Savon 33,1 prosenttia. Analyysissä pitää kuitenkin ottaa huomioon se, etteivät vanhan Kymen vaalipiirin äänestäjät muodosta yhtenäistä äänestäjäjoukkoa, vaan kymenlaaksolaiset ja eteläkarjalaiset äänestävät oman maakuntansa ehdokkaita. Vaalien lopputulos olikin se, että Etelä-Savon maakunta sai yhden lisäpaikan verrattuna niihin kuuteen edustajanpaikkaan, jotka vanhasta Etelä-Savon vaalipiiristä olivat olleet aiemmin jaossa. Näin tapahtui siitäkin huolimatta, että uudessa vaalipiirissä oli jaossa yksi edustajanpaikka aiempaa vähemmän. Uuden Kaakkois-Suomen vaalipiirin suurin maakunta Kymenlaakso sai vain neljä paikkaa ja vaalipiirin pienin maakunta Etelä-Karjala kuusi paikkaa.

Kaakkois-Suomen vaalipiirin edustajanpaikat eivät siis Savo-Karjalan vaalipiirin tapaan jakaantuneet tasaisesti maakunnallisten voimasuhteiden mukaan. Taulukkoon 6. on laskettu se, minkä verran ääniä kunkin maakunnan ehdokkaat saivat yhteensä. Taulukosta huomataan, että kymenlaaksolaiset ehdokkaat saivat eniten ääniä (38,6 %), eteläsavolaiset toiseksi eniten (34,4 %) ja eteläkarjalaiset ehdokkaat vähiten (27 %). Kymenlaaksolaisten saamien äänien

Taulukko 5. Äänten siirtymät yli maakuntarajojen Savo-Karjalan vaalipiirissä

Maakunta	Annetut äänet	% - osuus	Äänet muualle	Äänet muualta	Nettosiirtymä	Äänet yht.	% - osuus
Pohjois-Savo	130 912	60,4	15 587	13 926	- 1661	129 251	59,6
Pohjois-Karjala	85 968	39,6	13 926	15 587	+ 1 661	87 629	40,4

Taulukko 6. Äänten siirtymät yli maakuntarajojen Kaakkois-Suomen vaalipiirissä

Maakunta	Annetut äänet	% -osuus	Äänet muualle	Äänet KL:stä	Äänet EK:sta	Äänet ES:stä	Nettosiirtymä	Äänet yht.	%-osuus
Kymenlaakso	94 127	38,3	14 777		9 080	6 393	+ 696	94 823	38,6
Etelä-Karjala	70 231	28,6	15 894	6 747		5 282	- 3 865	66 366	27,0
Etelä-Savo	81 187	33,1	11 675	8 030	6 814		+ 3169	84 356	34,4

ja edustajanpaikkojen välillä on kuitenkin huomattava epäsuhta: kymenlaaksolaiset saivat 38,6 prosenttia kaikista äänistä, mutta vain 23,5 prosenttia vaalipiirin edustajanpaikoista. Epäsuhta selittyy yksinkertaisesti sillä, että Kymenlaaksosta annetut äänet keskittyivät muutamalle ehdokkaalle. Koko vaalipiirin äänikuninkaaksi ja kuningattareksi nousivat kymenlaaksolaiset Jari Lindström (ps.) ja Sirpa Paatero (sd.), jotka saivat molemmat lähes 10 000 ääntä. Myös perussuomalaisten Juho Eerola keräsi yli 8 000 ääntä. Mikäli osakin näistä äänistä olisi mennyt seuraavaksi eniten ääniä keränneelle sosiaalidemokraatille (väh. 1 512 ääntä) ja perussuomalaiselle (väh. 1 445 ääntä), olisi eduskuntaan noussut kaksi kymenlaaksolaista lisää. SDP:n listalta olisi pudonnut eteläsavolainen ja perussuomalaisten listalta eteläkarjalainen. Valituksi olisi tullut siis kuusi kymenlaaksolaista (35,3 %), kuusi eteläsavolaista (35,3 %) ja viisi eteläkarjalaista (29,4 %).

Omalla maakunnalleen lojaalit äänestäjät

Taulukkoihin 7. ja 8. on listattu molempien vaalipiirien läpimenevät vertailuluvun mukaan järjestyksessä. Taulukon viimeiseen sarakkeeseen on laskettu se

äänten prosentuaalinen osuus, jonka edustaja sai oman maakuntansa alueelta. Keskeisin havainto on se, että äänestäjät äänestivät hyvin tunnollisesti oman maakuntansa ehdokkaita, eikä ääniä siirtynyt suuressa mittakaavassa naapurimaakuntien ehdokkaille. Molempien vaalipiirien yhteenlasketuista 33 valitusta edustajasta peräti 15 edustajaa sai yli 90 prosenttia äänistään oman maakuntansa alueelta ja 11 edustajaa yli 80 prosenttia. Ainoastaan seitsemän edustajaa onnistui saamaan yli viidenneksen äänistään naapurimaakunnan alueelta. Huomattavaa on myös, että kahdesta maakunnasta muodostuneen vanhan Kymen vaalipiirin sisällä äänestäjät äänestivät säännönmukaisesti oman maakuntansa ehdokkaita. Tästä voi vetää sen johtopäätöksen, ettei ehdokkaan kotipaikan merkitys vähene ajan myötä uuden vaalipiirin vakiintuessa.

Havainto äänestäjien lojaaliudesta oman maakuntansa ehdokkaita kohtaan saa lisätukea, jos tarkastellaan kuinka paljon ääniä kokonaisuudessaan siirtyi yli maakuntarajojen. Vanhan Kymen vaalipiirin alueen äänistä yhdeksän prosenttia meni eteläsavolaisella ehdokkaalle. Myös vanhan Kymen vaalipiirin sisällä kymenlaaksolaiset ja eteläkarjalaiset suosivat oman maakuntansa ehdokkaita. Kymenlaaksolaisista äänestäjistä 7,2 prosenttia äänesti eteläkarjalaista,

Taulukko 7. Kaakkois-Suomen vaalipiirin läpimenneet järjestyksessä vertailuluvun perusteella

Kansanedustaja	Maakunta	Äänet	Vertailuluku	Äänet omasta maakunnasta (%)
Leppä, Jari (kesk.)	Etelä-Savo	9 362	61 794,000	91,5
Paatero, Sirpa (sd.)	Kymenlaakso	9 764	54 604,000	84,3
Lindström, Jari (ps.)	Kymenlaakso	9 966	51 707,000	87,7
Häkkänen, Antti (kok.) uusi	Etelä-Savo	6 216	38 947,000	54,4
Tiilikainen, Kimmo (kesk.)	Etelä-Karjala	9 193	30 897,000	68,2
Kymäläinen, Suna (sd.)	Etelä-Karjala	7 435	27 302,000	86,6
Eerola, Juho (ps.)	Kymenlaakso	8 320	25 853,500	74,9
Kosonen, Hanna (kesk.) uusi	Etelä-Savo	6 600	20 598,000	88,6
Toivakka, Lenita (kok.)	Etelä-Savo	5 028	19 473,500	85,2
Kiljunen, Anneli (sd.)	Etelä-Karjala	5 418	18 201,333	89,9
Turunen, Kaj (ps.)	Etelä-Savo	6 929	17 235,667	91
Järvinen, Heli (vihr.) uusi	Etelä-Savo	3 580	15 664,000	79,5
Pakkanen, Markku (kesk.) uusi	Kymenlaakso	6 265	15 448,500	96,3
Taavitsainen, Satu (sd.) uusi	Etelä-Savo	5 416	13 651,000	88,9
Kopra, Jukka (kok.)	Etelä-Karjala	4 677	12 982,333	81,2
Mäkelä, Jani (ps.) uusi	Etelä-Karjala	6 102	12 926,750	85,1
Torniainen, Ari (kesk.)	Etelä-Karjala	5 412	12 358,800	94,2

Taulukko 8. Savo-Karjalan vaaliپیirin läpimenneet järjestyksessä vertailuluvun perusteella

Kansanedustaja	Maakunta	Äännet	Vertailuluku	Äännet omasta maakunnasta (%)
Heikkinen, Hannakaisa (kesk.) uusi	Pohjois-Savo	10 712	70 573,000	96,4
Oinonen, Pentti (ps.)	Pohjois-Savo	6 283	42 696,000	70,2
Vehviläinen, Anu (kesk.)	Pohjois-Karjala	8 924	35 286,500	83,2
Mäkisalo-Ropponen, Merja (sd.)	Pohjois-Karjala	4 899	34 629,000	91,6
Eestilä, Markku (kok.)	Pohjois-Savo	4 578	24 980,000	93,4
Katainen, Elsi (kesk.)	Pohjois-Savo	7 084	23 524,333	94,6
Kulmala, Kari (ps.) uusi	Pohjois-Karjala	5 188	21 348,000	87,1
Kääriäinen, Seppo (kesk.)	Pohjois-Savo	7 006	17 643,250	93,6
Myller, Riitta (sd.)	Pohjois-Karjala	4 825	17 314,500	91,6
Mikkonen, Krista (vihr.) uusi	Pohjois-Karjala	4 624	14 599,000	69,2
Kivelä, Kimmo (ps.)	Pohjois-Savo	5 145	10 674,000	93,5
Hoskonen, Hannu (kesk.) uusi	Pohjois-Karjala	6 633	14 114,600	96,1
Essayah, Sari (kd.) uusi	Pohjois-Savo	11 186	13 578,000	71,5
Semi, Matti (vas.) uusi	Pohjois-Savo	2 140	12 750,000	98
Raassina, Sari (kok.) uusi	Pohjois-Savo	3 978	12 490,000	96,3
Rossi, Markku (kesk.)	Pohjois-Savo	4 482	11 762,167	98,1

ja eteläkarjalaisista 12,9 prosenttia kymenlaaksolaisista. Etelä-Savon äänistä hieman suurempi osuus, 14,4 prosenttia, meni kymenlaaksolaiselle tai eteläkarjalaiselle ehdokkaalle. Savo-Karjalan alueella pohjois-savolaisista 11,9 prosenttia äänesti pohjoiskarjalaisista ehdokasta. Suhteellisesti eniten ääni naapurimaakunnan alueelle meni Pohjois-Karjalasta: 16,2 prosenttia pohjoiskarjalaisista äänesti pohjoissavolaista ehdokasta. Sitä, että pienempien maakuntien alueelta annettiin suhteellisesti enemmän ääniä suurempien maakuntien ehdokkaille voi selittää se, että suurempien maakuntien ehdokkaita oli numeromääräisesti enemmän, vaikkakin maakunnan kokoon suhteutettuna suurin piirtein yhtä paljon. (Kaakkois-Suomi: eteläsavolaisia ehdokkaita 34,9 % [n=52], eteläkarjalaisia ehdokkaita 24,2 % [n=36], kymenlaaksolaisia ehdokkaita 41,0 % [n=61]; Savo-Karjala: pohjoiskarjalaisia ehdokkaita 41 % [n=57], pohjoissavolaisia ehdokkaita 59 % [n=82].)

Minkälaiset ehdokkaat sitten onnistuivat keräämään ääniä yli maakuntarajojen? Vastatakseni tähän kysymykseen olen analysoinut niitä edustajia, jotka saivat yli viidennekseen äänistään naapurimaakunnasta / maakunnista. Heitä olivat kolme istuvaa kansanedustajaa – Kimmo Tiilikainen (kesk.), Juho Eerola (ps.) ja Pentti Oinonen (ps.) – sekä neljä uutta tulokasta – Sari Essayah (kd.), Heli Järvinen

(vihr.), Krista Mikkonen (vihr.) ja Antti Häkkinen (kok.).

Vaalien alla arvioitiin, että vaaliپیriiuidistus suosisi jo valmiiksi laajaa tunnettavuutta omaavia ehdokkaita (Railo 2015). Yhden suurimmista naapurimaakunnan alueelta kerätyistä äänipoteista saikin keskustan Kimmo Tiilikainen. Hän keräsi lähes 3 000 ääntä (31,8 %) Etelä-Savosta ja Kymenlaaksosta. Tiilikainen toimi vaalikaudella 2011–2015 keskustan eduskuntaryhmän puheenjohtajana ja sai paljon medianäkyvyyttä varsinkin vaalikauden loppupuolella. Tiilikainen oli mukana myös ministerispekulaatioissa. Medianäkyvyys kasvatti Tiilikaisen kokonaisäänipottia vaalikaudessa yli 2 000 äänellä. Myös Tiilikaisen yli maakuntarajojen kerätyt äännet kasvoivat: vuoden 2011 eduskuntavaaleissa eteläkarjalainen Tiilikainen keräsi äänistään 7,1 prosenttia Kymenlaaksosta, ja vuoden 2015 vaaleissa 13,3 prosenttia.

Myös perussuomalaisen istuvat kansanedustajat Juho Eerola ja Pentti Oinonen keräsivät paljon naapurimaakunnan ääniä. Eerola ja Oinonen eivät Tiilikaisen tavoin ole olleet yhtä näkyviä poliitikkoja valtakunnallisessa medianäkyvytydessä, mutta esimerkiksi Eerola on profiloitunut maahanmuuttokysymyksissä ja kuuluu niin sanotun Nuivan manifestin allekirjoittajiin. Oinosen 30 prosentin äänisaalista Pohjois-Karjalasta selittää taas hänen kotitaustan-

sa: Oinonen on kotoisin Kontiolahdelta, Pohjois-Karjalasta, jonne hän myös muutti takaisin pian vuoden 2015 vaalien jälkeen (Karjalainen 22.4.2015). Oinosen lisäksi myös keskustan Anu Vehviläisellä on taustaa vaalipiirinsä molemmissa maakunnissa: hän on syntynyt Pohjois-Savossa, mutta on muuttanut myöhemmin Pohjois-Karjalaan. Vehviläinen sai 16,8 prosenttia äänistään Pohjois-Savosta, mikä merkitsi absoluuttisen numeroin noin 1 500 ääntä.

Kristillisdemokraattien edustajanpaikkaa voidaan pitää ennen kaikkea Sari Essayahin henkilökohtaisena voittona. Essayah on laajalti tunnettu ja kansansuosiota nauttiva poliitikko. Esimerkiksi edelliskevään Euroopan parlamenttivaaleissa Essayah keräsi yli 61 000 ääntä ja oli eniten ääniä saanut naisehdokas, vaikka jäikin vertailulukunsa perusteella europarlamentin ulkopuolelle. Vuoden 2015 eduskuntavaaleissa Essayah sai vaalipiirinsä suurimman äänipotin, 11 186 ääntä, mikä oli 82,4 prosenttia kaikista kristillisdemokraattien saamista äänistä. Onkin erittäin epätodennäköistä, että kristillisdemokraatit olisivat päässeet lähellekään toteutuneita kannatuslukujaan ilman Sari Essayahia. Äänestäjät todennäköisesti halusivat äänestää juuri Essayahia henkilönä, eivät niinkään maakuntansa tai edes puolueensa edustajana, sillä kristillisdemokraattien kannatus lähes kaksinkertaistui sekä Pohjois-Karjalassa että Pohjois-Savossa. Essayahin vaalitulokseen saattoivat vaikuttaa myös vaalien alustukset, joissa kristillisdemokraattien arvioitiin jäävän ilman edustajaa Savo-Karjalassa (esim. YLE 25.3.2015). Altavastaajan asemaan joutuminen voi toimia niin kampanjaväkeä kuin äänestäjiä mobiilivoivana tekijänä (Paloheimo ja Wiberg 2005, 237).

Vihreiden läpimenneet Heli Järvinen ja Krista Mikkonen eivät ole valtakunnallisesti yhtä tunnettuja kuin kristillisdemokraattien Sari Essayah. Heillä molemmilla oli kuitenkin jonkinasteista tunnettavuutta ja poliittista meritoitumista: Järvinen on toiminut aiemmin kansanedustajana (2007–2011)³ ja Suomen Yrittäjänäisten toimitusjohtajana (2011–2015) ja Mikkosella paikallistunnettavuutta Joensuun kaupunginvaltuuston pitkäaikaisena jäsenenä (1997–2000, 2005–) sekä valtakunnallinen asema puolueensa varapuheenjohtajana (2011–2015). Mikkonen esimerkiksi esiintyi varapuheenjohtajan roolissa YLE:n aamu-tv:ssä vihreiden puoluepäivänä (YLE 30.3.2015). Järvinen ja Mikkonen myös nousivat vaalien alusanalyysissä puolueidensa selviksi kärkiehdokkaiksi omilla alueillaan (esim. HS 16.3.2015; HS 29.3.2015; IL 9.4.2015).

Onkin hyvin mahdollista, että kaikki vihreitä äänestäneet eivät painottaneet ehdokkaan kotimaakuntaa samalla tavalla kuin äänestäjät, jotka äänestivät paikkansa alueellisesti vakiinnuttaneita puolueita. Vihreiden aiempi menestys Itä-Suomen alueella on heikko⁴ ja sen paikallistason toiminta ja korkean profiilin ehdokkaiden määrä ovat väistämättä ohuempaa kuin suuremmilla puolueilla. Vaalitutkimuksista kuitenkin tiedetään, että äänestäjät pitävät tärkeänä sitä, että sekä heidän valitsemallaan puolueella että ehdokkaalla on menestymisen mahdollisuuksia (Borg ja Paloheimo 2009, 254). Tällöin poliittista taustaa ja ehdokkaan menestymispotentiaalia painottavien, vihreitä äänestävien äänestäjien vaihtoehdot ovat rajatummat kuin suurempia puolueita äänestävillä. Suurien puolueiden listoilta löytyy useita entisiä ja istuvia kansanedustajia ja muuten tunnettuja ehdokkaita molemmista/kaikista maakunnista. Huomattavaa on sekin, että niin Järvinen kuin Mikkonen tulivat uuden vaalipiirinsä pienemmästä (vanhasta) vaalipiiristä/maakunnasta.

Kokoomuksen Antti Häkkäsen äänisaalis naapurimaakunnista oli aivan omaa luokkaansa: eteläsavolainen Antti Häkkänen keräsi peräti 45,6 prosenttia äänistään Kymenlaaksosta ja Etelä-Karjalasta. Häkkänen ei ole ollut aikaisemmin ehdolla eduskuntavaaleissa, mutta on kerännyt tunnettavuutta Kokoomusnuorten puheenjohtajana ja meritoitunut niin pääministeri Jyrki Kataisen kuin kuntaministeri Paula Risikon erityisavustajana. Reilun 12 000 äänen äänisaalis edellisvuonna järjestetyissä Euroopan parlamenttivaaleissa ennakoitiin Häkkäselä hyvää menestystä myös eduskuntavaaleissa.

Häkkäsen äänisaalista voidaan pitää siinäkin mielessä poikkeuksellisenä, että eteläsavolainen Häkkänen sai kerättyä ääniä juuri Kymen vaalipiiristä. Etelä-Karjalan maakuntaliittoa lukuun ottamatta kaikki muut Itä-Suomen alueen maakuntaliitot arvioivat, ettei Etelä-Savolla ja Kymen vaalipiirin maakunnilla olisi juurikaan yhteisiä intressejä. Kaikki neljä maakuntaliittoa olisivat nähneet luontevammaksi Etelä-Savon liittämisen uuteen Savo-Karjalan vaalipiiriin. (Oikeusministeriö 2012, 5–6.) Syytä Häkkäsen äänisaaliiseen voidaankin etsiä kokoomuksen listasta. Häkkänen sai oman maakuntansa ulkopuolisista äänistä lähes 80 prosenttia, eli lähes 2 200 ääntä, Kymenlaaksosta. Kokoomuksen listan kymenlaaksolaisehdokkaiden joukosta puuttui vuoden 2011 vaalien ääniharava, Jyri Häkämies, joka sai tuolloin lähes 7 100 ääntä.

Kokoomuksen listalla oli yhteensä seitsemän kymenlaaksolaista ehdokasta, joista neljä sai yli 1 000 ääntä. Eniten ääniä sai varasijalle jäänyt Marika Kirjavainen (yht. 4 115 ääntä, joista KL:sta 3 868) ja toiseksi eniten ”nettipoliisina” tunnettu Marko ”Foba” Forss (3 277/2 077). Kirjavainen kasvatti kokonaisuäänimääräänsä noin 2 000 äänellä edellisiin vaaleihin verrattuna ja Forss oli kokonaan uusi ehdokas. Ei ole kuitenkaan oletettavaa, että Häkämiehen äänestäjät olisivat suuressa mittakaavassa kääntyneet näiden kahden ehdokkaan taakse. Tutkimukset osoittavat, että Suomessa miesäänestäjät suosivat yleensä miesehdokkaista (Holli ja Wass 2009, 131). Toisaalta taas Forss ”julkisehdokkaana” on vedonnut profiililtaan hieman toisenlaiseen äänestäjäkuntaan, kuten nuoriin äänestäjiin. Vuoden 2011 vaalien toiseksi ja kolmanneksi suosituimmat kymenlaaksolaiset kokoomuslaiset taas menettivät molemmat yli 1 000 ääntä viime vaaleihin nähden ja valahtivat Kirjavaisen ja Forssin taakse 3. ja 4. sijalla kymenlaaksolaisten keskinäisessä kamppailussa. Naapurimaakunta Etelä-Karjalasta uudelleen eduskuntaan valittu Jukka Kopra sai taas vain 649 ääntä Kymenlaaksosta. Tämän pohjalta voidaan tehdä oletus siitä, että osa Häkämiehen äänistä on siirtynyt Häkkäselle. Elinkeinoelämän keskusliiton toimitusjohtajana toimivalla Jyri Häkämiehelle ei ollut julkista roolia Häkkäsen kampanjassa, mutta Häkämiehen veli, niin ikään entinen kokoomuksen kansanedustaja ja ministeri Kari Häkämies oli Häkkäsen julkinen tukija ja osallistui Häkkäsen Kymenlaaksoson vaalitulaisuuden Kotkassa (Häkkänen 2015; Kymen Sanomat 6.5.2015).

Lopuksi voidaan vielä todeta, että läpimenneet ehdokkaat saivat yleisesti ottaen huomattavan osan yli maakuntarajojen siirtyneistä äänistä. Kaakkois-Suomen vaaliپیiristä oli ehdolla yhteensä 149 henkilöä. Etelä-Savosta Kymen vaaliپیirin alueelle siirtyneistä äänistä 41 prosenttia meni niille 11:sta henkilölle, jotka tulivat valituksi entisen Kymen vaaliپیirin alueelta. Kymenvaaliپیiristä Etelä-Savoon siirtyneistä äänistä 48 prosenttia meni kuudelle valituksi tulleelle eteläsavolaiselle. Uudessa Savo-Karjalan vaaliپیirissä ehdokkaita oli yhteensä 139. Pohjois-Savoon siirtyneistä äänistä 39 prosenttia meni kymmenelle valituksi tulleelle pohjoissavolaiselle. Pohjois-Karjalaan tulleista äänistä taas 46 prosenttia meni kuudelle valituksi tulleelle pohjoiskarjalaiselle.

Lopuksi

Vaaliپیriiuidistus siis selvästi paransi poliittisen suhteellisuuden toteutumista Itä-Suomen alueella. Vaaliپیriiuidistus verotti eniten keskustaa, joka olisi selvimmin hyötynyt vanhoissa vaaliپیireissä toimitetuista vaaleista. Ilman vaaliپیriiuidistusta keskustaa olisi saanut yhteensä kolme lisäpaikkaa toteutuneeseen tulokseen nähden. Tällöin sen kokonaispaikkamäärä uudessa eduskunnassa olisi ollut 52 edustajanpaikkaa. Myös perussuomalaiset ja SDP menettivät vaaliپیriiuidistuksen myötä yhdet paikat. Ilman vaaliپیriiuidistusta perussuomalaiset olisi kasvattanut paikkamääräistä etumatkaansa kokoomukseen: perussuomalaisten paikat olisivat nousseet toteutuneesta 38 paikasta 39 paikkaan, ja kokoomuksen toteutuneet 37 paikkaa olisivat pudonneet 36 paikkaan. Kokoomuksen kintereillä olisi seurannut SDP, jonka paikkamäärä olisi noussut 34:sta 35:een. Tosin, jos oletetaan, että vanhan Kymen vaaliپیirin viimeinen paikka olisi ilman vaaliپیriiuidistusta mennyt vihreiden sijaan SDP:lle, olisivat SDP ja kokoomus saaneet yhtä monta edustajanpaikkaa uuteen eduskuntaan. Samalla on muistettava, että vaaliپیriiuidistus paransi poliittisen suhteellisuuden toteutumista vain Itä-Suomen alueella. Vaalien voittajapuolueeksi noussut keskusta sai yhä 21,1 prosentin valtakunnallisella kannatuksellaan 24,5 prosenttia kaikista edustajanpaikoista.

Itä-Suomen uusien vaaliپیirien tulokset osoittavat, että Suomessa käytössä oleva avoin listavaali voi johtaa alueellisen edustavuuden kannalta yllättäviin lopputuloksiin useamman maakunnan vaaliپیireissä. Äänestäjät äänestivät suhteellisen systemaattisesti oman maakuntansa ehdokkaita ja äänen netto-siirtymät yli maakuntarajojen olivat niin pieniä, ettei niillä ollut vaikutusta eduskuntapaikkojen maantieteelliseen jakaantumiseen. Edustajanpaikkojen maantieteellinen jakaantuminen riippuu siis siitä, mihin järjestykseen eri maakuntien edustajat päätyvät puolueidensa listoilla. Esimerkiksi Kymenlaaksoson esimerkin kaltainen äänen keskittyminen muutamalle edustajalle voi johtaa siihen, että suuri maakunta jää pienempien jalkoihin. Toisaalta puolueen sisäisellä listalla ehdokkaiden väliset erot voivat olla hyvinkin pieniä. Tällöin jo esimerkiksi satakin ääntä voi kääntää alueellisen tasapainon jonkin maakunnan eduksi.

Suhteellisesti eniten yli maakuntarajojen ääniä saaneet ehdokkaat eivät yllättäen olleetkaan valtakunnallisesti tunnettuja, pitkäaikaisia parlamentaarikkoja. Seitsemästä yli viidenneksen naapurimaakunnan ääniä saaneista vain kolme olivat istuvia kansanedustajia – gallupnosteessa olevan puolueen eduskuntaryhmän puheenjohtaja ja kaksi rivi-kansanedustajaa. Uuden tulokkaan, Antti Häkkäsen (kok.), äänisaaliissa oli ainakin osaltaan kyse poliitikkasta sinänsä tutusta ilmiöstä, niin sanotusta äänten periytymisestä, joskin tällä kertaa äänet periytyivät uniikilla tavalla yli maakuntarajojen. Toinen lähimmäs valtakunnallisesti tunnetun poliitikon kategoriaa tuleva on Sari Essayah (kd.). Tosin on aiheellista kysyä, olisiko Sari Essayah kyennyt keräämään yhtä huiman äänipotin ja reilusti yli 3 000 naapurimaakunnan ääntä, jos hän olisi ollut ehdolla suuremman puolueen kilpaillummalla listalla. Ainakin vihreiden Heli Järvinen ja Krista Mikkosen kohdalla oli selvästi havaittavissa, miten listansa ylivoimaiset kärkiehdokkaat saivat suhteellisesti paljon naapurimaakunnan ääniä.

VIITTEET

- 1 Seuraavien henkilöiden koti- tai synnyinpaikkaa ei ollut mahdollista jäljittää sen vaalipiirin alueelle, josta kyseinen henkilö pyrki eduskuntaan. Kaakkois-Suomi: Peter Björklöf (skp.) 53 ääntä, Mauri Perä (skp.) 79 ääntä, Bo Stenbacka (rkp.) 54 ääntä ja Pentti Kataja (skp.) 26 ääntä. Savo-Karjala: Milka Taivassalo (kd.) 108 ääntä, Eero Seppänen (itsp.) 30 ääntä, Arto Lipponen (stp.) 38 ääntä ja Rauno Lintunen (ktp.) 55 ääntä.
- 2 Vihreiden äänimäärän osuus annetuista äänistä Kymen vaalipiirissä: vuonna 2003 4,5 prosenttia; vuonna 2007 4,9 prosenttia; vuonna 2011 4,2 prosenttia ja vuonna 2015 5,9 prosenttia.
- 3 Vihreät olivat tuolloin vaaliliitossa SDP:n kanssa Etelä-Savossa. Heli Järvinen oli tuolloin vihreiden ainoa ehdokas. Järvinen sai tuolloin 5 525 ääntä ja tiputti eduskunnasta SDP:n Jouni Backmanin (5 259) ääntä.
- 4 2000-luvulla vihreillä on ollut vain kaksi kansanedustajaa Itä-Suomen alueelta, ja molemmilla kerroilla vihreät oli solminut vaaliliiton suuremman puolueen kanssa: Heli Järvinen (2007–2011, Etelä-Savo, vaaliliitossa SDP:n kanssa) ja Tarja Cronberg (2003–2007, Pohjois-Karjala, vaaliliitossa keskustan kanssa).

LÄHTEET

Borg, Sami. 2013. Eduskuntavaalit ja vaalijärjestelmä. Teoksessa Tapio Raunio ja Matti Wiberg (toim.), *Eduskunta: Kansanvaltaa puolueiden ja hallituksen ehdoilla*. Helsinki: Gaudeamus. HE 123/2012 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi vaalilain 5 ja 11 §:n muuttamisesta.

- Helsingin Sanomat [HS]. 19.3.2015. Kristillisdemokraatit yrittävät kaksinkertaistaa kannatuksensa Savo-Karjalassa. www.hs.fi/paivanlehti/kotimaa/Kristillisdemokraatit+yritt%C3%A4v%C3%A4t+kaksinkertaistaa+kannatuksensa+Savo-Karjalassa/a1426400492314?src=haku&ref=arkisto%2F. Viitattu 9.12.2015 ja 16.3.2015.
- Helsingin Sanomat [HS]. 29.3.2015. Demarilinnake uhkaa murtua. www.hs.fi/paivanlehti/kotimaa/Demarilinnake+uhkaa+murtua/a1427514352669?src=haku&ref=arkisto%2F. Viitattu 9.12.2015.
- Holli, Anne-Mari ja Wass, Hanna. 2009. Sukupuoli ja äänestäminen. Teoksessa Sami Borg ja Heikki Paloheimo (toim.), *Vaalit yleisdemokratiassa: Eduskuntavaalitutkimus 2007*. Tampere: Tampere University Press, 126–148.
- Häkkänen, Antti. 2015. Antista Sanottua. www.anttihakkanen.fi/#!antista-sanottua/cmcl. Viitattu 9.12.2015.
- Iltalehti [IL]. 9.4.2015. Katso jättilista ennusteesta: Nämä ehdokkaat menevät todennäköisimmin läpi. www.iltalehti.fi/uutiset/2015040919490102_uu.shtml. Viitattu 9.4.2015.
- Karjalainen. 22.4.2015. ”Ollut mulle aina koti” – Pentti Oinonen muutti virallisesti Kontiolahdelle. Uutisartikkeli. www.karjalainen.fi/uutiset/uutis-alueet/kotimaa/item/73397-pentti-oinonen-muutti-virallisesti-kontiolahdelle-ollut-aina-minullekoti. Viitattu 8.10.2015.
- Kymen Sanomat. 6.5.2015. Kari Häkämies: Kokoomukselta puuttuivat Kotkassa uskottavat ehdokkaat. www.kymensanomat.fi/Online/2015/05/06/Kari%20H%20H%C3%A4k%C3%A4mies%3A%20Kokoomukselta%20puuttuivat%20Kotkassa%20uskottavat%20ehdokkaat/2015318999427/4. Viitattu 9.12.2015.
- Maunula, Maria. 2008. *Proportionality and Party Success in Europe*. Väitöskirja. Turku: Turun yliopisto.
- Oikeusministeriö. 2012. *Vaalipiiriäön muuttaminen: Lausunto-iviestelmä*. Helsinki: Oikeusministeriö. www.oikeusministerio.fi/material/attachments/om/hankeet/fi/2012/6AldoIjev/LAUSUNTOLAUSUNTOTII.pdf. Viitattu 19.11.2015.
- Paloheimo, Heikki ja Wiberg, Matti. 2005. *Politiikan perusteet*. Helsinki: WSOY.
- Railo, Erkka. 2015. Onko vaalipiiriudistuksella vaikutusta? Blogikirjoitus. Eduskuntatutkimuksen keskuksen blogi.blogit.utu.fi/ekeskus/2015/03/27/onko-vaalipiiriudistuksella-vaikutusta/. Viitattu 8.10.2015.
- Taagepera, Rein ja Laakso, Markku. 1980. Proportionality Profiles of West European Electoral Systems. *European Journal of Political Research* 8, 423–446.
- Tilastokeskus. 2015. Väkiluku maakunnittain 2014. Ks. www.stat.fi/tup/alueonline/s_vaesto.html. Viitattu 2.10.2015.
- Yle uutiset. 25.3.2015. Ylen kysely: Keskusta voittaa kaksi paikkaa Savo-Karjalassa. yle.fi/uutiset/ylen_kysely_keskusta_voittaa_kaksi_paikkaa_savo-karjalassa/7886735. Viitattu 25.3.2015.
- Yle uutiset. 27.2.2015. Poliitiikan asiantuntija ennako: Etelä-Savo jää jyrän alle uudessa Kaakkois-Suomen vaalipiirissä. Uutisartikkeli. yle.fi/uutiset/politiikan_asiantuntija_ennakoi_etela-savo_jaa_jyran_alle_uudessa_kaakkois-suomen_vaalipiirissa/7831234. Viitattu 8.10.2015.
- Yle uutiset. 30.3.2015. Vihreiden Mikkonen puolustaa vaaliohjelman kovaa työpaikkatavoitetta. http://yle.fi/uutiset/vihreiden_mikkonen_puolustaa_vaaliohjelman_kovaa_tyopaikkatavoitetta/7897902. Viitattu 30.11.2015.